

průměrným sociálně-ekonomickým zázemím jeho spolužáků. V zemích, jako je Itálie, Německo, Maďarsko, Lucembursko a Turecko, jsou mezi školami skutečně velké rozdíly, které jsou navázány na sociálně ekonomické zázemí žáků i na prostředí, v němž školy působí.

Na druhé straně v severských zemích (Finsko, Norsko, Island, Dánsko, Švédsko) a dále v Estonsku, Španělsku, Kanadě a Polsku nalezneme jen malé vazby mezi výkonem jednotlivce a školami, které děti navštěvují.

Znevýhodněné školy mají tendenci ještě více prohlubovat sociální a ekonomické nerovnosti mezi žáky. Obr. 3.3 ukazuje, do jaké míry lze předpovědět výkony žáka ve čtenářské gramotnosti sledované v testu PISA podle toho, kterou školu žák navštěvuje, pokud tato škola přijala větší počet znevýhodněných žáků. Rozsah rozdílu ve výsledcích spojených se sociálně-ekonomickým složením školy je v některých zemích do očí bijící, zejména v Rakousku, Belgii, České republice, Německu, Izraeli, Japonsku⁵ a Nizozemí.

Abychom tato čísla zkonkretizovali, představte si hypotetický případ dvou žáků v jakékoliv z těchto zemí s průměrným rodinným zázemím ze sociálně-ekonomického hlediska. Jeden žák navštěvuje zvýhodněnou školu, kde většina jeho vrstevníků pochází z rodin, které jsou poměrně majetné⁶. Druhý žák navštěvuje školu, která je ze sociálního a ekonomického hlediska znevýhodněná.⁷ Analýza nám napoví, že u prvního žáka by se očekávalo, že se ve čtenářských dovednostech dostane o 32 bodů výše nad průměr zemí OCED než žák druhý. A lze předpokládat, že tento rozdíl v některých zemích přesáhne dokonce 50 bodů.

Tato čísla potvrzují, že znevýhodněné školy spíše přispívají k dalšímu prohlubování sociálně-ekonomické nerovnosti mezi žáky. To pak představuje dvojí nevýhodu pro znevýhodněné žáky, protože školy nezmírňují negativní dopad znevýhodněného zázemí žáka, naopak tyto negativní účinky na výsledky žáků ještě zesilují. Shromážděné poznatky navíc rovněž ukazují, že v zemích, kde mají školy tendenci k větší segregaci, je vliv na přijímání žáků podle sociálně-ekonomického zázemí větší.

Žáci jsou přitom klíčovým zdrojem každé školy: znevýhodněný žák má větší šanci na úspěch, pokud se dostane do školy s žáky, od nichž se očekává mnohem více a kteří jsou na škole intelektuálně zainteresováni (Hanushek a Woessmann, 2006, Ammermüller, 2005).